

Sveavägen 59
Box 350, SE-101 26 Stockholm, Sweden

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter
The Swedish federation for Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Rights
Member of The International Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and
Intersex Association (ILGA)

Förbundskansli
+46 8 50 162 900
forbund@rfsl.se

RFSL Info & Media AB
+46 8 50 162 910
komut@rfsl.se
www.rfsl.se

Fax
+46 8 50 162 999

Webb
www.rfsl.se

REMISSYTTRANDE
2012-12-19

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

En översyn av tryck- och yttrandefriheten SOU 2012:55

RFSL (Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter) har valt att yttra sig över en specifik del av Yttrandefrihetskommitténs slutbetänkande *En översyn av tryck- och yttrandefriheten* (SOU 2012:55).

Hetslagstiftningen och transpersoner

Transpersoner är ett samlingsbegrepp för människor vars könsidentitet och/eller könsuttryck tidvis eller alltid skiljer sig från normen för det kön som registrerades för dem vid födseln. I gruppen ingår bland annat transsexuella, transvestiter och personer vars könsidentitet är en annan än man eller kvinna. Många, men inte alla, transpersoner önskar korrigera kroppen med hjälp av kirurgi och/eller hormonbehandlingar så att den bättre överensstämmer med könsidentiteten. En människas könsidentitet och könsuttryck har ingenting med den sexuella läggningen att göra. Oavsett om en person har någon form av transidentitet eller inte så kan personen vara hetero-, bi- eller homosexuell.

I betänkandet i fråga på sid 413 redovisas att det inom kommittén ”väckts två frågor som har behandlats i särskild ordning”. Den ena av dess två frågor gäller om brottet hets mot folkgrupp bör utvidgas till att även omfatta transpersoner och personer med funktionsnedsättning. Yttrandefrihetskommittén menar att ”ett utökat skydd med tanke på de svåra gränsdragningar som en utökning rymmer kräver omfattande överväganden”. Sådana överväganden har kommittén, av tidsbrist, inte närmre kunnat gå in på.

Transpersoner omfattas inte av det skydd som finns för den som utsätts för hets på grund av sin sexuella läggning. Detta då transidentiteten handlar om kön och könsidentitet och inte om sexuell läggning. RFSL anser att brottet hets mot folkgrupp bör utvidgas till att även omfatta transpersoner. RFSL har heller inget att invända mot att brottet hets mot folkgrupp utvidgas till att även

omfatta personer med funktionsnedsättning. I diskrimineringslagstiftningen är transpersoner skyddade inom begreppet ”könsöverskridande identitet eller uttryck”, av Diskrimineringsombudsmannen (DO) vanligen kallat förbud mot diskriminering som har samband med könsidentitet eller könsuttryck. RFSL ser ingen anledning till att inte samma begrepp skulle kunna vara tillämpligt i de lagutrymmen som reglerar brottet hets mot folkgrupp.

Aktuella lagutrymmen med nuvarande skrivning:

Brottsbalken (1962:700 16 kap. 8 §):

Den som i uttalande eller i annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning, döms för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller om brottet är ringa, till böter.

Tryckfrihetsförordningen (7 kap. 4 § 11):

11. hets mot folkgrupp, varigenom någon hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning;

Transpersoners utsatthet

Statens folkhälsoinstitutets (FHI) rapport *Hälsa på lika villkor* (2005) vittnar om transpersoners utsatthet i dagens samhälle. Unga transpersoner har en mycket dålig hälsosituation och en hög självmordsfrekvens. FHI har också kunnat konstatera att transpersoner som grupp har en sämre psykosocial situation och psykisk hälsa jämfört med homo- och bisexuella, som i sin tur skattar sin hälsosituation som sämre än befolkningen i stort. Forskningen slår fast att psykisk ohälsa är något som grundar sig i bristande trygghet eller är ett resultat av stigmatisering, diskriminering och utanförskap - något som drabbar många transpersoner.

I Ungdomsstyrelsens rapport, *Hon, hen, han* (2010) skriver Ungdomsstyrelsen följande om unga transpersoner: ”Genom intervjuer med unga transpersoner, ges en inblick i hur det är att leva som ung transperson i dagens Sverige. En slutsats som dras är att transpersoner systematiskt upplever stigmatisering och osynliggörande. Ett av de viktigaste skälen till detta kopplar respondenterna till heteronormativa föreställningar kring kön. Unga transpersoner är särskilt utsatta. Man kan som transperson ha svårt att utveckla och bejaka sin könsidentitet av dessa skäl, men också för att det är ont om förebilder.”

Transpersoner möts inte sällan av kränkande behandling, konflikter med sin familj, en oförstående omgivning, lång väntan på vård och flera andra aspekter som i sin tur leder till psykisk ohälsa.

Brottsförebyggande rådet om transfobiska brott

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) skriver i sin hatbrottsstatistik från 2009 att ”enbart uttryck kopplade till transpersoner och uttryck som kan särskiljas från det homofobiska motivet blir bedömda som transfobiska hatbrott i statistiken”.

I brottsbalkens straffskärpningsregel (29 kap. 2 § 7) om straffmätning och påföljdseftergift tydliggörs möjligheten att utdöma ett strängare straff om gärningen varit motiverad av hat mot en individs tillhörighet till en särskild grupp i samhället:

2 § Som försvårande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet ska, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt beaktas (...).

7. om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet, eller (...).

Det är således möjligt för domstolar att tillämpa straffskärpningsparagrafen även vid brott som motiverats av målsägandens könsidentitet eller könsuttryck. Detta tack vare formuleringen om ”annan liknande omständighet”. BRÅ motiverar inkluderingen av transfobiska brott i hatbrottsstatistiken även med att könsöverskridande identitet och uttryck är inkluderat i diskrimineringslagen. BRÅ betonar att även internationellt har brott riktade mot personer med könsöverskridande identitet uppmärksamats. I exempelvis Storbritannien inkluderas ”gender or gender identity” som ett motiv bland fem olika i hatbrottsstatistiken.

Behovet av en enhetlig lagstiftning

Diskrimineringslagstiftningen, med förbud mot diskriminering i bland annat arbetslivet, uppdaterades senast till den form som trädde i kraft 1 januari 2009. Diskrimineringsgrunderna där är kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning och ålder. Sedan 1 januari 2003 inkluderar hetslagstiftningen också sexuell läggning.

RFSL anser att det är mycket otillfredsställande att den svenska lagstiftningen innehåller bristande samstämmighet mellan diskrimineringslagstiftningen, brottsbalkens straffskärpningsparagraf och hetslagstiftningen. Medan det explicit är förbjudet att diskriminera människor på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck, är det enbart implicit möjligt, vilket skapar otydligheter, att tillämpa straffskärpningsparagrafen vid brott som motiverats av en persons transidentitet. Samtidigt är det fortfarande fullt tillåtet att hetsa i ord och skrift mot transpersoner. RFSL menar att det med nuvarande lagars utformning skapas en olycklig hierarki kring vilka grupper som anses i behov av lagens skydd. Transpersoner måste fullt ut tilldelas samma skydd i lagen som tilldelas

personer på grund av deras sexuella läggning.

Vi anser därför, som ovan anförts, att det rimliga vore att följa diskrimineringslagens diskrimineringsgrunder, och inkludera könsöverskridande identitet eller uttryck i den uppräknade av egenskaper som görs i brottsbalken (16 kap. 8 §) och tryckfrihetsförordningen (7 kap. 4 § 11), för att på så sätt också skydda transpersoner mot hets mot folkgrupp.

En reformerad hetslagstiftning, enligt ovan, skulle ge transpersoner en ökad känsla av samhälleligt skydd och stöd. Det skulle sända ut en viktig signal om att brott mot transpersoner betraktas som lika allvarliga som brott mot andra personer baserat på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning.

RFSL noterar med tillfredsställelse att frågan om skydd mot hets för transpersoner nämns i tre olika särskilda yttranden till betänkandet: i det särskilda yttrandet av Lena Blixt och Erik Wassén (FP), i det särskilda yttrandet av Inger Fredriksson och Stefan Tornberg (C) och i det särskilda yttrandet av Phia Andersson (S), Helene Petersson (S), Lars Wegendahl (S), Ingrid Burman (V) och Alf Karlsson (MP).

Lena Blixt och Erik Wassén (FP) anför att de ”förutsätter att ett utredningsarbete ”snarast initieras av regeringen”.

Inger Fredriksson och Stefan Tornberg (C) anför: ”Det är angeläget att regeringen tar initiativ till att utreda hur transpersoner och personer med funktionsnedsättning kan skyddas mot hetsande yttranden.”

Phia Andersson (S), Helene Petersson (S), Lars Wegendahl (S), Ingrid Burman (V) och Alf Karlsson (MP) anför: ”Trots att utredningstiden förlängts i omgångar kvarstår denna brist i det färdiga utredningsmaterialet. Någon annan utredning som tar sig an frågorna om utökat skydd i hetslagstiftningen är inte heller förespeglad ...”

RFSL har även tagit del av Yttrandefrihetskommitténs skrivelse till Justitiedepartementet daterad 2011-12-09 med rubriken ”Angående en översyn av meddelarskyddet och bestämmelsen om hets mot folkgrupp”, där kommittén anför att det är ”angeläget att frågorna utreds så snart det är möjligt”. Skrivelsen avslutas med meningen: ”Kommittén står till förfogande för att utreda frågorna om så önskas.” RFSL kan inte tolka det på annat sätt än att Justitiedepartementet tyvärr inte önskat att frågan om inbegripande av transpersoner i lagen om hets mot folkgrupp skulle utredas av Yttrandefrihetskommittén.

RFSL ställer sig även frågande inför beskrivningen i betänkandet på sid. 414 att det föreligger ”svåra gränsdragningar” vid en utökning av vilka som ges lagskydd mot hets. Det finns redan ett inarbetat begrepp i annan lagstiftning

när det gäller avgränsning av vilka som avses, dvs. begreppet ”könsöverskridande identitet eller uttryck”. Även om detta begrepp inte är fulländat så täcker det vilka som avses på ett tillräckligt tydligt sätt för att även kunna användas i en utvidgad hetslagstiftning.

RFSL förordar, med hänvisning till ovanstående, att regeringen snarast bör återkomma med lagstiftningsförslag som gör att även transpersoner skyddas mot hets i brottsbalken respektive tryckfrihetsförordningen. Vi kan även konstatera att det, med ledning av de särskilda yttrandena till föreliggande betänkande, skulle finnas en bred riksdagsmajoritet för en sådan lagändring.

Ulrika Westerlund
Förbundsordförande

Christian Antoni Möllerop
Vice förbundsordförande

Lars Jonsson
Politisk handläggare